

Pavel HOLUB, *Liber pravitatis haeticorum z humpolecké farnosti z 50. až 80. let 18. století*, České Budějovice 2008 (bakalářská práce Ústavu archivnictví a pomocných věd historických Filozofické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích), 43 s. + 52 s. příloh.

Posudek vedoucí bakalářské práce

Novověké prameny diplomatické povahy, které vznikaly v církevním prostředí, představují velmi cenný a vydatný zdroj informací, avšak doposud stále ještě ne zcela prozkoumány. Nejinak je tomu i s knihou tajných či napravených nekatolíků z humpolecké farnosti z druhé poloviny 18. století, kterou se rozhodl ve své bakalářské práci zevrubně prozkoumat diplomatickými a dalšími metodami a současně edičně zpracovat Pavel Holub. Právě moderní metody novověké diplomatiky se mu přitom staly inspirací i vodítkem.

Po stručném úvodu, který objasňuje autorovy pohnutky, nás další kapitola seznamuje se současným stavem bádání na poli novověké církevní diplomatiky a to včetně teoretických studií věnovaných některým speciálním tématům jako je např. vymezení tzv. agendy pravitatis haeticorum. Následuje poměrně obsáhlá třetí kapitola práce, kterou autor pro přehlednost rozčlenil do čtyř částí. V první části nás uvádí do obecných souvislostí existence a fungování církevní správy a farních řadů v pobělohorské době a vysvětluje některé specifické správní otázky z Humpolecka. Druhá část je věnována rozboru fondu Děkanického úřadu v Humpolci a osvětlení historických souvislostí vzniku zkoumané knihy. Zde mohl autor uplatnit svou výbornou znalost místních humpoleckých poměrů ve věroučné oblasti, které zde panovaly na přelomu 18. a 19. století. Třetí část mapuje jednotlivé správní agendy, jejichž materiál se ve fondu dochoval, a všímá si jejich vzájemných správních souvislostí a úkolů duchovního správce, které z těchto činností plynuly. Čtvrtá část třetí kapitoly se pak již zaměřuje konkrétně na agendu pravitatis haeticorum dochovanou ve fondu humpoleckého děkanství, jejíž součástí je zkoumaná kniha, přičemž zde podává zevrubnou charakteristiku těchto dokumentů a upozorňuje na jejich návaznost na některé další archivní fondy a skupiny písemností.

Vlastní jádro práce Pavla Holuba představuje čtvrtá kapitola, která obsahuje podrobný diplomatický rozbor a hodnocení liber pravitatis haeticorum z humpolecké farnosti. Kapitola je rozčleněna na tři části, které odpovídají třem stupňům hodnocení novověkého diplomatického materiálu podle metod H. O. Meisnera pro české prostředí zdokonalených od V. Vašků. Část *genetická* se věnuje okolnostem vzniku pramene, jeho srovnání s obdobnou knihou z nedaleké farnosti Nová Cerekev, genezi zápisů v knize, určení písaře knihy, jazykovým a formálním odlišnostem mezi pravděpodobně původními matričními záznamy a protokoly a druhotně pořízenými zápisy v knize. Díky tomu autor dochází k závěru, že kniha vznikala jako opis starších záznamů vznikajících autenticky při projednávání jednotlivých případů a byla psána dodatečně asi mezi léty 1779 až 1782 nejvýše dvěma písaři. Část *analytická* si všímá vnějších a vnitřních znaků knihy. Objevuje její druhotné poškození vystřížením části listů, snaží se tuto skutečnost objasnit a při té příležitosti si všímá i formulářů jednotlivých záznamů v knize a jejich obsahu. Obsahový rozbor je pak dále vnitřně členěn podle jednotlivých typů záznamů. V závěru autor objasňuje jejich četnost i rozložení

v knize a jednotlivé záznamy přiřčleňuje konkrétním duchovním, kteří původní výslech či jiné správní řízení vykonali. Poslední *část systematická* představuje syntézu autorových poznatků o zkoumané knize. Na jejich základě autor dospívá k poznání, že liber pravitatis haereticorum z humpolecké farnosti představuje specifický typ úřední knihy pro vnitřní potřebu farního úřadu a místních duchovních správců. Odhaluje zde vlastní příčiny jejího vzniku a existence i její původní účel. Všimá si možnosti normativních zásahů do této oblasti duchovní správy a na základě současného stavu poznání ji zamítá jako neprokazatelnou.

V závěrečné pasáži autor informuje o badatelském zájmu, který zkoumaná kniha vzbuzuje, a podává její stručné celkové zhodnocení včetně určení papírny, z níž pravděpodobně pocházel papír, na němž je psána.

Nedílnou součástí bakalářské práce Pavla Holuba je příloha, kterou tvoří edice zkoumané knihy. Jako metoda zpracování edice tohoto latinsko-českého pramene byla zvolena transliterace. Po formální stránce bylo zvoleno členění podle jednotlivých zápisů, které odpovídá autentické podobě pramene, ovšem jednotlivé záznamy byly pro přehlednost průběžně očíslovány. Vlastnímu textu edice předchází ediční poznámka, která vysvětluje editorovy technické postupy a případné zásahy do textů, značky atp. Text dokumentu v edici byl opatřen textovými poznámkami umístěnými vždy za příslušným zápisem a také četnými vysvětlujícími poznámkami pod čarou, které jsou číslovány průběžně v celé edici. Pro snazší orientaci v textu jsou k edici připojeny rejstříky, seznam duchovních působících v Humpolci ve druhé polovině 18. století, konkordanční tabulka řadící zápisy do vzestupného chronologického pořadí a také popisná tabulka pořadí listů čili folií. Velmi zajímavá je čtvrtá příloha, která porovnává otázky z výslechových protokolů z roku 1763 s otázkami z roku 1780. Z hlediska obecně diplomatického bádání představuje cenný doplněk také obrazová příloha dokumentující fyzický stav zkoumané knihy. Nechybí ani seznam použitých pramenů a literatury.

Bakalářská práce Pavla Holuba představuje zdařilý pokus o studii z novověké církevní diplomatiky. Zejména metodologický přístup autora ke zkoumané knize je třeba hodnotit jako velmi zralý a propracovaný. Své zadání práce naplnila bohatě a je autorovi ke cti, že se velmi dobře zhostil i paleografických a jazykových záležitostí tohoto složitého dokumentu. Práci doporučuji k obhajobě a navrhuji hodnotit ji stupněm **v ý b o r n ě**.

Pelhřimov, 18. srpna 2008

Mgr. Lenka Martínková, Ph.D.
martinkova